Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 211. Sâmbătă în 23 Septembre (5 Octombre.)

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — **Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni:** 1 cm.□ 1 cr., plus 30 cr. timbru.
Toate abonamentele şi tacsele se plătesc în Timişoara.

Redactor responsabil: **Adrian P. Deseanu.**

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate trada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 41
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Budgetul milenar.

Timişoara, 5 Octobre.

Câte odată cifrele vorbesc mai pătrunḑĕtoriu şi mai convingĕtoriu de cât ori-ce orator. Drept că limbagiul lor nu e lustruit, nu e plăcut la auḑ, dar' adevĕrul ce arată ele e totdeauna mai zdrobitoriu.

De aceea rugăm pe cetitori sĕ ne permită a le dá acum odată nişte cifre şi sĕ-şi iee osteneală a le cetí, a se gândí asupra lor şi a-'şi trage înşişi consecuenţele

Dacă e vorbă sĕ se mai dovedească odată, nu ştiu a câtea mia oară, cât de maşter suntem tractaţi în aceasta ţeară noi Românii, apoi e destul sĕ schiţăm, numai pe scurt, numai în conturi preliminariul de budget pe anul 1896, anul serbărei milenare, nu a ţerii, ci a unui popor ce locuieşte cu celelalte popoare din ţeară.

Preliminariul acesta, după cum se vede din esposeul ministrului de finanţe, *Lukács* L., ţinut în şedinţa de Luni (30 Sept.) a camerei deputaţilor, prevede pentru anul viitoriu spese cu *16 milioane 294 mii* mai multe, ca şi în anul trecut.

Ministrul drept că ḑice că în faţa acestor spese ordinare stă o scădere de 11 milioane 863 fl. a speselor transitorii, dar' chiar luând şi aceasta în considerare remâne, că în est an greutăţile, ce are sĕ le suporte *misera plebs contribuens* sunt cu 4 milioane 459 de mii fl. mai mari ca anul trecut.

De unde provine acest plus de spese?

Parte pentru *milleniu*, parte pentru întroducerea *căsătoriei civile* şi a *matriculelor civile*, parte pentru *înfrânarea mişcării naţionalităţilor* (prin gendarmi!), parte pentru scopuri de *maghiarisare*.

Pentru purtarea *matriculelor de stat* sĕ preliminează 878.000 fl., cu 602,000 mai mult de cât pentru anul curent. Plusul acesta se esplică uşor pentru-că în ăst an matriculele de stat se poartă numai într'un pătrariu de an, de la 1 Octobre până la finea anului. Dar' vorba e că nici cele 878 de mii nu vor ajunge. S'a dovedit deja în aceste scurte ḑile, de când s'au întrodus matriculele de stat, că puterile preliminate nu ajung. În Pesta de esemplu, unde până acum au fost 32 de oficii puurtătoare de matricule, acum sunt *3* oficii civile. Primele ḑile au dovedit deja că nu-s destule, şi putem fi pregătiţi, că personalul va fi înmulţit, aşa, cât purtarea matriculelor va costá pe an cel puţin *un milion!*

Dacă întrebăm, că ce trebuinţă a fost de acestea spese *noue* — cine ne poate rĕspunde?

Pentru înmulţirea gendarmeriei în anul acesta se prelimineazǎ cu *442* de mii mai mult, ca anul trecut. Se ştie, că anul trecut ministrul a spesat fără autorisaţie câte-va sute de mii pentru înmulţirea gendarmeriei, şi procedura şi-a motivat'o cu aceea, că s'ar fi simţit lipsa înfrenării *mişcărilor naţionalistice.* În est an suma mai creşte încă cu 442 mii!

Notăm, că ministeriul de interne cere cu 1 milion 356 mii mai multe spese de cât anul acesta. În suma aceasta pre lângă altele se cuprinde plusul pentru purtarea matriculelor şi sporirea personalului de gendarmerie. Pre lângă aceasta se mai prevede un plus de spese de 150.000 sub titlul de *îmbunătăţirea (?) administraţiunei.* Ce înseamnă îmbunătăţirea aceasta faţă de noi, se poate ştí.

Milleniul cere de la ţeară nu mai puţin de cât *338* de mii şi asta nu-i totul, ce cere.

Anume pentru statua stului *Stefan* se prelimineazǎ 30.000, pentru 7 monumente milenare, cari vor fí ridicate în 7 puncte ale ţerii (unul pe *Tĕmpa* la Braşov) se prelimineazǎ 148.000, pentru spesele serbărilor 50.000, în sumă totală *228.000.* La acestea se mai adaug 120.000, cari se vor dá oficianţilor mai sĕraci din Pesta ca ajutorin din considerarea scumpetei, ce va fí în anul mileniului în Pesta.

La acestea trebue sĕ mai adaugem 145,000 preliminaţi pentru ridicarea a lor 400 de şcoale aşa numite millenare, cari se vor face de sigur tot prin ţinuturi de ale naţionalităţilor cu scopuri de maghiarisare.

Posiţia aceasta ne duce la budgetul cultelor, cu acesta însĕ ne vom ocupá special altădată.

Instrucţiunea

Dată clerului catolic în privinţa nouelor legi.

Onoraţi fraţi, preaiubiţi fii!

Legea vătĕmatoare sfintei noastre credinţe şi bisericei noastre despre instituţiunea cea nefericită, pe care o numesc căsătorie civilă, în butul tuturor ostenelelor noastre şi ale acelor bărbaţi, cari împreună cu noi au apărat în senat causa bisericii, la 18 Dec. 1894 a devenit lege, acum la prima Octobre, durere, se va întroduce în pracsă. Noi, conconsiderând oficiul încredinţat nouĕ de la Domnul şi considerând greutatea responsabilităţii, cu suflet tare vom *nisuí* cu voi şi cu credincioşii nostri dimpreună a încercá *tot* ce legea divină şi umană ne ofere şi permite, *ca demnitatea căsătoriei creştine sĕ se restitue şi drepturile bisericei şi credinţei noastre nevătĕmate sĕ fie păzite;* cu toate acestea, susţinênd tot ce în epistola noastră de la 5 Ianuariu a. c. solemn am declarat, şi spre ce pe voi şi pe credincioşii nostri v'am îndemnat, ne ţinem de datorinţă, ca nu cumva asupra credincioşilor sĕ provină din legea aceea vr'o daună în mântuirea lor vecinică, ori în bunurile acestei vieţi, pre voi, cari părtaşi sunteţi îngrigirilor noastre, urmând esemplul prelaţilor altor ţeri, se ve provedem cu instrucţiuni cu privire atât la însaşi legea, cât şi la matriculile civile, cari sunt în legătura cu ea.

I. Instrucţiuni referitoare la căsătoria numită civilă.

1. Mai întâiu şi înainte de toate este datorinţa voastră cea mai strictă, ca cu zel neobosit sĕ propuneţi credincioşilor doctrina catolică despre s. taină a căsătoriei şi în antitesă cu această sântă legătură sĕ propuneţi legea despre aşa numita căsătoriă civilă: aceasta trebue sĕ o faceţi la toate ocasiunile, atât în predici şi catechisări, cât şí la alte ocasiuni date în vieaţa socială. Veţi avè de grijă, ca pre basa acestei sânte doctrine sĕ-i instruaţi despre unitatea, indisolubilitatea şi impedimentele căsătoriei, şi-i veţi îndemná cu insistenţă sĕ creadă cu credinţă tare şi sĕ ţină cu dragă voiă tot ce s. maică biserică ne propune şi ne prescrie sĕ credem despre s. taină a căsătoriei. Aceste instruări şi îndemnări sĕ fie conformate ací alăturatei epistole pastorale. Întru îndeplinirea acestei datorinţe atât de serioase însĕ, sĕ fiţi cu deosebită luare a minte, ca sĕ vĕ folosiţi de espresiunile usitate în biserica lui Ddeu şi sĕ urmati acel mod de vorbire, pe care'l pretinde o causă aşa de sântă, după cum ne admoniează pontificele *Benedict XIV.* ḑicênd: „*Va fí datorinţa voastră,* ca îndată ce vi-se dă ocasiune binevenită, fiind cu luare a minte şi respect la împregiurări, sĕ esplicaţi mai pe larg şi tot-odată sĕ admoniaţi pe unul fie-care, ca, de oare-ce datinilor ţĕrii şi legilor principilor lumeşti sunt *constrînşi* a se supune, sĕ o facă aceasta; *dar' fără vătĕmarea credinţei,* şi totdeauna sĕ *preţuiască mai mult sântele legi ale bisericii,* prin cari se limitează căsătoriile credincioşilor.

2. De sine se înţelege, că ceea ce a învĕţat biserica despre logodnă, vestiri, impedimente, dispensaţiuni, tîmpul oprit, despre forma cununiei şi despre tribunalele competente în causele matrimoniale, rĕmâne şí mai departe tot aşa şi este de a se ţinè cu toată sfînţĕnia şí în viitoriu.

3. Deoarece după noua lege civilă, căsătoria legată înaintea bisericii înaintea puterii civile nu are nici o valoare şi nu are nici un resultat de drept civil, ordinaţiunile edate cu privire la legarea căsătoriei civile nu mai aruncă asupra parochilor nici *un fel de datorinţă.* Ací aparţin ordinaţiunile civile avute până acum cu privire la minoreni, la cei obligaţi la serviţiul militar şi la cei din ţeri străine. Singur numai paragraful 123 din această lege se refereşte la parochi, după care acel preot, care administrează, conlucră la legarea căsătoriei înainte de ce fidanţaţii ar fi dovedit, că au satisfăcut formalităţilor prescrise de legea civilă, se pedepseşte cu o amendă de până la 1000 coroane, în cas repeţit cu 2—3 luni de ḑile închisoare. Cum-că nupturienţii au satisfăcut formalităţilor civile, se adevĕreşte prin acel document, pe care oficialul civil, după împlinirea formalităţilor civile e dător a-l dá liber de tacsă partidelor, pe care parochul îl depune în archiva parochială, pentru a-l păstrá.

4. Spre încunjurarea greutăţilor ce s'ar putè iví, dacă după îndeplinirea formalităţilor civile, cununia ar trebui *amânată*, sau pentru vre-un impediment bisericesc, sau pentru un impediment ce nu poate căpĕtá dispensare, ar trebuí cu totul denegată; parochul e datoriu sĕ făcă atenţi şi se oblige pe credincioşi, ca sĕ nu îndeplinească formalităţile civile, până când parochul nu le va dá de ştire că nu esistă nici o pedecă în urma căreia n'ar putè serbá cununia înaintea şi după legile bisericei.

5. De aceea parochii cu cea mai mare posibilă îngrigire sĕ se nisuiască, ca credincioşii sĕ le descopere lor intenţiunea de a se căsătorí mai 'nainte de cât oficiantului civil, pentru ca eventualul impediment de timpuriu sĕ poată fí delăturat prin dispensaţie, ear' dacă dispensaţie nu s'ar putè căştigá, parochii sĕ poată desfătuí partidele de la căsătorie.

6. Dacă nupturienţii numai atunci ar anunţá parochului intenţiunea lor de căsătorie, când s'a ficsat deja şí ḑiua formalităţilor civile, atunci parochul fără întârdiere sĕ facă totul ce e de lipsă pentru cununie; dacă însĕ ar subversá vr'un impediment de căsătorie, parochul va cere cu insistenţă, ca formalităţile civile sĕ le amâne până ce nu vor căpĕtá dispensaţie; dacă însĕ dispensaţia peste tot nu s'ar putè căştigá, nisuitoriu spre mântuirea sufletelor cu tot zelul sĕ-i admonieze şi sĕ-i sfătuiască pre nupturienţi, ca sĕ absteie de la intenţiunea de a se căsătorí.

(Va urmá.)

Austro-Ungaria.

Noul cabinet Austriac. Nou numitul guvern austriac încă în dilele acestea își va începe lucrările. Mai înainte de toate vor purcede la stabilirea programului de acțiune pe timpul când se va întruni dieta, apoi se vor consultà asupra conținutului vorbirei ce ministrul-president va avè sĕ o țină în dietă. Înainte de întrunirea dietei cabinetul se va pune în coatingere cu capii partidelor, parlamentare. Prima conferință în meritul acestei cestiuni e fixată pe 22 Octombre.

România și Tripla alianță. „Diariul „*La Verité*“ din Paris publică sub titlul de mai sus un remarcabil articol scris de Charles *Loiseau*. Autorul apelează la Francesi ca se cultive sentimentele de frățietate cu Românii și pe anul viitoriu, când se va ține mileniul în Pesta și congresul limbilor romanice în București, propune sĕ trimită bărbați mai de valoare la București de cât la Pesta.

Străinătate.

Urmările demonstrațiunei din Constantinopol. (Sofia, 4 Octobre.) Știri neoficiale dar' demne de toată încrederea, sosite din Constantinopol, spun că scenele sângeroase *au fost provocate de armeni* în speranța, că prin aceasta vor esoperá întrevenirea puterilor. Când demonstranții au ajuns în preajma Porței, majorul gendarmilor i-a recercat sĕ-i predeie lui petițiunea și dînsul o va subșterne mare-vizirului. Armenii n'au voit s'o predeie și au început a vociferá, că majorul i-a numit ghiauri. *Într'acestea un armean a pușcat din revolvĕr omorînd pe majorul*, la ce poliția, căreia 'i venise 'n ajutoriu și cavaleria, a pornit cu săbiile scoase asupra mulțimei. Se dice, că poliția n'a pușcat, fiind-că trupele în Constantinopol nu poartă la sine patroane. Din partea turcilor se afirmă, că *armenii erau toți provĕduți cu revolvere engleze și aveau la sine relativ mari sume de bani, din ce se deduce, că comitetul armean a fost decis pentru escese grave.* — După rapoartele semi-oficiale dintrĕ turci au fost omoriți și răniți 7 oficeri și 45 gregari, ear' dintrĕ armeni mai multe sute.

Agitațiunea ce domnește în cercurile oficiale din causa acestor evenimente, s'a potențat și prin vestea, că *guvernul englez și-a sporit de nou cu trei cuirassate flota ce staționează în golful Lemnos.* Ministrul de marină al Turciei a luat toate dispositiunile, ca *flota engleză sĕ nu poată ușor pătrunde în Dardanelle.* Calea e închisă cu torpilori, apoi în multe locuri s'au pus baterii de tunuri „Krupp“ și „Armstrong“. Spre scopul acesta ministrului i-s'au pus la dispositiune un credit de 120.000 fonți. Mai mulți încrucișatori sunt puși în deplină adjustare.

(Frankfurt, 4 Octobre.) „Frankfurter Zeitung“ are din Constantinopol telegramă, în care se spune, că *representanții tuturor puterilor au înaintat Porței un protest colectiv* contra persecutărei creștinilor, fiind-că poliția nu numai că nu dă armenilor nici o ocrotire, dar' *pe prisonieri și pe răniți îi chinue și omoară în cel mai ne-audit mod de barbarie.*

Representanții puterilor pretind sĕ se iee cele mai estinse și mai grabnice mĕsuri pentru delăturarea primejdiilor ce amenință asupra creștinilor, făcĕnd responsabil pentru urmări pe guvernul turcesc.

Cadoul Franciei. (Fontainebleau, 4 Octobre.) Presidentul *Faure* a decorat pe cancelarul Rusiei, principele *Lobanov, cu marea cruce a ordului de onoare.*

De la „Astra“ noastră.

— Un cas regretabil. —

Timișoara, 4 Octobre n.

Într'o ședință a comitetului central al „*Associațiunei*“ s'a întĕmplat dilele trecute un cas regretabil, ce dovedește esistența unui curent, care numai primejdios poate fi pentru „Associațiune, dovedește intoleranța confesională.

Noi, cari atâta atențiune am dat „Associațiunei“, câtă nici un alt diariu, nu putem trece cu vederea acest cas. Ținem, că nu numai relevarea părților bune, ci și descoperirea celor rele este necesară, pentru a duce la bine o instituțiune cum e „*Astra*“.

Ocupându-ne de ultima adunare generală a „Associațiunei“ am scos din cele petrecute acolo momente, cari arĕtau în sinul „Associațiunei“ un curent de *vederi largi,* cari astădi e necesar sĕ domineze la noi pe toate terenele, mai ales și special în sinul „Associațiunei“, căci altcum ea va rĕmânĕ și mai departe tot așa de amurțită ca și până acum. Casul din cestiune ne desavuează părerile esmise despre „Associațiune“, căci el numai în cursul unui curent de vederi strîmte încape. Desavuarea însĕ e numai la aparență și vederile noastre rĕmân toate neschimbate, restrîngĕndu-le asupra ultimei adunări generale. O parte a membrilor din actualul comitet, așa se vede, nu au aceleși vederi, ca și cele pe cari noi le-am relevat ca momente principale de la ultima adunare.

Dar' eată casul.

În ședința sa de la 13 Iuliu comitetul „Associațiunei“ a hotărît a se escrie concurs pentru ocuparea alor *două* posturi de învĕțători la școala de fete a Associațiunei. Unul pentru limba *română* și *germană*, altul pentru lucrul de mână. Concursul s'a publicat cu terminul de 15 August. El a apărut și în „Dreptatea“ (nrul 157) subscris de I. *Hannia* și Z. *Boiu*. Conform concursului la postul de învĕțătoriu pentru limba germană și română puteau concurge și domni și domnișoare.

În urma concursului acestuia comitetul în ședința sa de la 17 August a ales pe dșoara Aglaida *Băcilă* învĕțătoare pentru lucrul de mână și pe dșoara Eugenia *Jovescu* învĕțătoare *provisorie* pentru limba română și germană.!

Dar' dșoara *Jovescu* își dă demisiunea tocmai pentru că n'a fost aleasă *definitiv*, ci numai *provisor*.

Comitetul „Associațiunei“ în ședința sa de la 5 Septembre primește demisiunea dșoarei Jovescu și hotărește escriere de *concurs repețit*. (Vedi raportul despre ședința aceasta în nrul 191 al „Dreptăței“.)

Se publică deci *concurs repețit* la postul de învĕțătoriu pentru limba germană și română, cu aceleși condițiuni, că și mai înainte. Concursul a apărut prin diare (v. „Dreptatea“ nrul 191) cu terminul de 20 Septembre.

Alegerea s'a făcut în ședința din 25 Septembre. Erau 3 concurenți: Dșoara Eugenia *Jovescu*, încă o domnișoară și d. Dr. E. Dăianu.

Cu maioritate de *un* vot a fost aleasă dșoara *Jovescu*, (care a mai fost odată aleasă și a abdis.)

O parte a membrilor din comitet a susținut pe Dr. *Dăianu*, ca mai cualificat.

Voturile s'au împărțit astfel: Pentru dșoara *Jovescu* au votat: Part. Cosma, Z. Boiu, L. Simonescu, Dr. Aurel Brote și Ioan Papiu, adecă cinci, din întĕmplare (!) toți *gr. orientali*.

Pentru Dr. *Dăianu* au votat: J. V. Russu, J. Crețu, Onoriu Tilea și Dr. Amos Frâncu, adecă patru, din întĕmplare (!) toți *gr. catolici*.

Vrajba a fost gata.

Minoritatea a însinuat vot separat, care s'a publicat în „*Gazeta Transilvaniei*“ (Nr. 205 de la 28 Septembre).

Eată acest *vot:*

Onorat comitet! Contra conclusului luat în ședința onor. comitet din 24 Septembre a. c., prin care s'a ales cu majoritate de 5 contra 4 voturi, de învĕțătoriu la școala civilă de fete a Associațiunei transilvane Eugenia Iovescu, față cu concurentele Dr. Eliă Dăianu, subscrișii membri, conform declarațiunii făcute în amintita ședință, își permit a presentá și motivá următoriul

Vot separat.

I. De oare-ce la conferirea unui post pus la concurs, condițiunile acestuia sunt singur normative pentru conferire, ear' în casul de față numai dl. Dr. Eliă Dăianu întrunește condițiunile restrictive ale concursului. — 1. Fiind-că în concurs se cere ca condiție *sine qua non* cualificațiunea pentru limba română și germană, pe care dintrĕ concurenți singur dl. Dr. Eliă Dăianu a documentat-o atât prin esamenul fundamental de la facultatea filosofică din Budapesta, făcut tocmai din limba germană și română, cât și prin cursurile ascultate la universitatea din Gratz și prin diploma de doctor din limba și literatura română, germană și indogermană. — 2. Fiind-că concursul cere în primul rĕnd instituirea unui învĕțătoriu, și numai ca eventualitate contemplează alegerea unei învĕțătoare, care dispoziție este de a se observá și din considerații de stabilitate în corpul învĕțătoresc. — 3. Fiind-că dșoara E. Iovescu n'a dovedit nici cualificațiune generală pentru un ram oare-care de știință, pentru-că nici diploma de învĕțătoare la școalele civile, nici chiar o adeverință interimală despre aceasta n'a produs, și din atestatele înaintate și afirmațiunile din cerere se poate deduce, că e pregătită numai pentru științele naturale, pe când din aceleași acte s'a dovedit, că fiind dînsa absolventă a școalelor din *Győr și Budapesta,* fără a cercetá nici o școală românească, îi lipsește ori ce cualificațiune de a propune studiile în limba literară românească, și că nu are cualificațiunea nici pentru propunerea limbei germane, a cărei cunoștință nici altcum nu e documentată;

II. Deoare-ce dl Dr. Eliă Dăianu are o cualificațiune superioară, ca doctor în studiile indicate în concurs și ca absolvent de două facultăți — teologică și filosofică — la două universități, o cualificațiune, care nu se poate pune în comparare cu atestatele pedagogice ale dșoarei Eugenia Iovescu:

III. Deoare-ce în urma decisiunilor adunărilor generale, comitetul ani dearĕndul a publicat o bursă de 500 fi. ca sĕ perfecționeze o putere didactică în limba germană, fără a se fi aflat un singur concurent, ear' în casul de față în persoana dlui Dr. Dăianu s'ar câștigá o putere didactică conform decisiunilor adunărei generale și a comitetului:

IV. Deoare-ce adunarea generală a Associațiunei din anul curent a cerut, ca comitetul sĕ îngrijească de mijloace pentru csopul primorddial al Associațiunei: cultivarea literaturei române, sĕ reînceapă în sinul Asociațiunei, ear' aceasta necesitate nu se poate de cât prin gruparea forțelor literare și aducerea lor în conexitate cu Associațiunea; deoare-ce e incontestabil, că prin angagiarea dlui Dr. Eliă Dăianu ca învĕțătoriu, Associațiunea ar fi câștigat o forță literară:

Subscrișii membri ai comitetului, basați pe motive objective, își esprimă convingerea, că singur alegerea dlui Dr. E. Dăianu corĕspundeà intereselor școalei de fete a Associațiunei transilvane, și cer, ca acest vot separat sĕ se alăture la protocolul ședinței din 24 Sept. n. c. și în legătură cu acela sĕ se publice.

Sibiiu, 25 Septembre 1895.

I. V. Russu, *Dr. Amos Frâncu,*
On. Tilea.

„*Unirea*“ indignată de aceasta procedură publică în ultimul sĕu numĕr votul separat, îi premite însĕ următoarea:

Interpelare

către Comitetul central al Associațiunei Transilvane.

Onorabil Comitet!

Încă ne sunt vii în inimile noastre ale tuturor frumoasele dile de la adunarea generală din luna trecută.

Par'că vedem încă frământările bĕtrânilor și tinerilor pentru a dá un nou avênt Associațiunii. Par'că audim și acum espresiunile de nemulțămire, ce se manifestă în sinul comisiunilor față de activitatea comitetului central, și dorința de a se reformá lucrurile.

Erau vremuri grele pentru DVoastră, Onorabil Comitet Central! Suflá un vênt ghețos pentru cei mai mulți dintrĕ DVoastră. Erau oameni, cari spuneau fără sfieală, că o seamă din DVoastră faceți din Associațiune o espositură a bisericei neunite.

Numai calmitatea noastră a celor din Blașiu, numai ca sĕ nu se poată dice, că abusăm de puterea, ce o aveam în mână, că nu cunoaștem regulele bunei cuviințe față de oaspeți, că voim sĕ introducem confesionalism în sinul Associațiunii: numai acestea au făcut, de s'au gătat lucrurile așa, pre cum s'au gătat, și de v'ați putut întoarce așa, cum ați venit.

Și acum care ne este rĕsplata? În loc de a fi învĕțat, ce ați făcut?

De ani de dile publicați concurs pentru ocuparea unui post de profesor la școala de fete a Associațiunei pentru limbile română și germană. Postul a rĕmas vacant totdeauna, deoare-ce după cum ne spuneați, nu erau concurenți cualificați.

Acum însĕ vĕ vine un concurent cu cualificațiune *superioară*. Domnul Dr. Elie Dăianu are cualificațiune academică din limba română și germană pentru școalele medii, va sĕ dică pentru școale superioare școalelor civile. Dînsul are esamen fundamental, e doctor, și esamenul special îl făceà în timpul cel mai scurt. Dînsul pentru a-și insuși perfect limba germană a studiat un an la Gratz. Cualificațiunea morală i-o garantează creșterea în seminariul central din Budapesta. Manierele dînsului sunt cunoscute tuturor celor ce-l cunosc. În fine cultura dînsului o garantează călĕtoriile, ce le-a făcut prin străinătate și mai vĕrtos prin Italia întreagă.

Și totuși ce ați făcut?

Nu l-ați numit pe Dr. E. Dăianu profesor la școala de fete a Asociațiunii.

De ce?

Eată întrebarea, la care pretindem rĕspuns!

Nu ne veți rĕspunde acum? Puteți s'o faceți! Va mai fi însĕ adunare generală! Și sĕ știți, că la aspră rĕspundere avem sĕ Vĕ luăm.

Neaplicarea lui Dăianu este un mare gravamen al nostru. Așa se vede, că la

şcoala aceea, care atât ne este scumpă, vreţi sĕ aplicaţi numai mediocrităţi, ear' nu oameni, cari sĕ-i poată dá vre-un avênt!

Apoi bine! Sĕ purtaţi şi urmările.

Eată că prin asta Vĕ declarăm rĕsboiu. Onoare celor ce prin vot separat au protestat în contra nelegiuirii comise! Le vom fi recunoscĕtori. Ear' ceialalţi, cari au conlucrat la nealegerea lui Dăianu şi la afrontul acesta ne mai pomenit, ce ni-s'a făcut, vor vedè că Asociaţiunea nu are scopul de a fi un asil pentru cei fără lăcaş, ci o instituţiune culturală românească.

Atâta deocamdată!

„*Tribuna*", care mai întâiu a dat ştire despre actul alegerei, revine asupra casului (nrul 209 de la 1 Octobre) sub titlul: „*O vrajbă în Associaţiune*".

Espunênd casul ea dice:

„Noi, nefiind puşi în curent cu ce în mod intim se petrece în comitet, aşteptăm şi lămuririle celor-ce sunt visaţi de aspra imputare de nerecunoştinţă a diarului din Blaşiu. *În tot casul ar fi regretabil dacă s'ar constatá veleităţi de confesionalism*, care n'a fost, nu-i şi nu va fi nici-odată o mĕsură *objectivă* a celor-ce trebuesc gândite şi făcute, ear' noi de *norme objective arem lipsă!*"

Aşa credem şi noi.

Cronică.

Timişoara, 5 Octobre n.

Ţeranul român şi căsătoria civilă. Ni-se scrie din Topolovet cu datul de 2 Octombre st. n.: *Cât de dorită* e căsătoria civilă, se vede nu numai din cununiile încheiate în bisericile creştine din capitala ţerii şi în unele oraşe provinciale, ci şi mai eclatant o demustră aceasta — dragostea şi alipirea cătră acest fĕt ce a manifestat'o poporaţiunea rurală *română* din toate unghiurile ţerii. Pe alocurea, unde preotul s'a folosit şi de amvon şi puterea lui pastorală, acolo s'a făcut căsătoriei civile o deosebit de „onorifică întimpinare."

D. e. în *Topolovet* unde, de la începutul anului şi până acum sau încheiat numai 6 cununii: în toată graba s'au grupat în 17 (29) Septembre, — va se dică inmediat 'nainte de întrarea în vieaţă a nouei legi — pe lângă naşii şi preotul lor, *nu mai puţin de cât* **17 părechi** de tineri cununânđi, pentru cari ear' în grabă s'a esoperat de la oficiul protopresbiteral licenţia spirituală obicinuită. Aceste părechi nu erau destule sĕ strige „osana!" nouei legi, ci Luni în 18 (30) Septembre s'au mai aflat **5 părechi** libere de a păşí la taina cununiei. Acestora li-s'au esoperat de la Preasânţia Sa dl Episcop diecesan pe cale telegrafică dispensarea de la impedinentul vestirilor prescrise; şi astfel în numele Domnului ceresc, în aceste 2 dile din urmă s'au cununat 22 părechi, întrĕ cari şi o păreche ţigani — dovadă că nici *ţiganilor* nu le convine aşa numita „lege nouă."

Ear' când se arată, că aceste 22 părechi erau concubine în restimp de 5—20 ani, reacţiunea e cu atât mai bătătore la ochi, cu atât mai caracteristică.

Avis celor pe cari îi priveşte!.. *N. M.*

Matriculanţi bătuţi. Din *Alsó-Kubin* i-se raportează lui „M. H." că locuitorii alor două comune din comitatul Árva s'au resculat formal în contra conducĕtorilor de matricule. S'au întrodus cu forţa în localităţile oficioase, au nimicit cărţile de înmatriculare, ear' pe matriculanţi i-au gonit din comună. Matriculanţii bătuţi au făcut îndată arĕtare la pretura cercuală cerênd ajutoriu. Pretorul a dispus îndată, ca matriculanţii sĕ fie depusi, la cas de lipsă şi cu forţa brachială. Gendarmii trimişi sĕ „*facă ordine*", au deţinut pe cei doi capelani ai comunelor resculate, ca pe unii despre cari se presupune a fi autorii intelectuali ai acestei juste isbucniri a mult cercatului popor din comitatul Árva.

O parochie iubilantă. Primim următoarele: Din incidentul serbării *iubileului de 100 ani al bisericii române gr. or.* din Alba-Iulia-Maeri, care se va ţinè în 1/13 Octombre 1895, tinerimea română din loc şi giur va arangiá în aceeaşi di seara *producţiune teatrală-declamatorică*, în pavilonul de sticla la „Soare", la care sunteţi cu toată onoarea învitaţi a participá. Comitetul arangiatoriu: Silvestru Moldovan, preşedinte. Alesandru Cadar, cassariu. Valeriu Velican, controlor. Liviu Cigarean, Petru S. Cirlea, Iosif Cirlea, Dr. Ioan Eleches, Dr. Ioan Marciac, Drd Nerva Moldovan, Valeriu Moldovan, Rubin Patiţia jun., Candin S. Suciu, J. Bercan, Florian Rusan, Iuliu Roşca, I. Strejan, membri în comitet. Preţul de întrare: Loc. I. 1 fl., locul al II-lea 80 cr., locul al III-lea 70 cr., parter 50 cr. Bilete se pot căpĕtá în prăvălia dlui Petru S. Cirlea şi seara la cassă. Suprasolviri se primesc cu mulţămită şi se vor cuitá pe cale diaristică. Venitul curat este destinat în favorul bisericii cu menirea de a se pune basa unui fond şcolar. După producţiune urmează dans. Începutul la 8 oare seara. (Cei cari din întêmplare nu vor fi primit învitare, sunt rugaţi a se considerá de învitaţi prin aceasta).

Programul: 1. Declamaţiune, de dna Margareta Moldovan. — 2. „Harţă Rezesul", piesă comică de Vas. Alecsandri. Persoanele: Harţă Rezesul, dl Iuliu Roşca. — Nastasi Bursuflescu, tiner propietariu şi poet, dl Candin Suciu. — Luncean, primariu, dl Augustin Comes. — Tarsiţa Garofeasca, vĕd. tineră, dşoara Iosefina Marciac. — Măriuca, tineră ţerancă, dna Margareta Moldovan. — Un lacheu *** — 3. Declamaţiune de Valeriu Moldovan, jurist. — 4. Herşcu Boccegiul, cantonet comic, repres. de dl Iacob Strejan. — NB. Concesiunea pentru ţinerea producţiunei teatrală-declamatorică şi a petrecerei este esoperată.

Momiţi. Referitoriu la cestiunea tractată de noi sub titlul acesta, din *Arad* i-se scrie „*Gazetei*" din Braşov: „Cetind articolul „*Tineri rĕtăciţi*" din preţiosul D-Voastre diariu, vin a vĕ înşirá şi numele acelor individi ticăloşi, cari au parăsit institutul nostru pedagogic din Arad, trecênd la preparandia maghiară. Acesti nemernici, cari pentru un os de ros au părăsit cu necredinţă pe fraţii şi părinţii lor, şi au întrat în tabera contrarilor, sunt următorii: Ioan *Martin*, curs IV; Stefan *Cordoş* (acum Kordos), Romul *Popescu*, curs. III; Aelx. *Murăşan*, Teodor *Ottacan*, Crăciun *Mocuţa*, Ioan *Hălmăgian*, Demetriu *Muntean*, George *Nadra*, Iulian *Paguba*, (acesta a avut *cel mai mare beneficiu ce s'a putut dá, primind cost gratuit în curtea episcopească!*) toţi pedegogi în cursul II; apoi N. *Udrescu* şi Pavel *Munteanu*, ped. curs. I. Acestia sunt lăpădăturile neamului, de cari sĕ se ferească toţi Românii ca de nişte oi rîioase. Cei mai păcătoşi întrĕ ei sunt *Kordoş* şi *Martin*, cari s'au pus în fruntea trebei şi au amăgiat şi pe ceialalţi Români. Însĕmnaţi-vĕ bine numele acestor uscături!"

Rector magnific al universităţii din Cernăuţi a fost ales savantul profesor de teologie dnul Eusebiu *Popovici*. După cum cetim în „Gaz. Buc.", instalarea solemnă a nou alesului se va face Vineri în 4 Octobre st. n. la oarele 12 din di în aula universităţii de acolo.

Catastrofă pe mare. În urma unui orcan teribil ce a bântuit în dilele trecute pe marea atlantică, s'au nimicit atâtea năi, în cât daunele se urcă la milioane. Viforul numai pe ţĕrmurii Angliei a aruncat frânturile alor 19 corăbii mari şi 27 năi mai mici. O depeşă sosită din Madrid spune, că vapoarele „Infanta Isabella". „Conde Venadito", „Reina Cristina" şi „Crittobal Colon" parte s'au cufundat, parte se află strîmtorate pe bănci de năsip.

Jurnaliştii străini la Segedin. Erá în programul diaristilor străini, ca după tămbălăul de la Budapesta sĕ meargă la Orşova. Deoarece drumul le duceá prin Seghedin, membrii societăţei numite „*Dugonics*" au făcut mari preparative pentru o festivă primire a diaristilor în acest oraş. Vorba erá, că diaristii vor sosí în 4 Octobre la Segedin. Dar' o depeşă adresată de un Gelléri Mór din Badapesta viceprimariului oraşului Segedin, Dr. Lázár, face pe acesta atent, că diaristii străini vor sosí la Seghedin nu în 4, ci cu o di mai nainte, adecă în 3 Octobre la 7 oare 30 minute dimineaţa. Viceprimariul aviseazâ despre aceasta în fuga mare pe cei „chiămaţi". Toată societatea de primire, care în attilă, care în frac, se află la oarele prescrise la gară! viceprimariul, „oratorul festiv", îşi mai receteşte vorbirea de bineventare, când deodată se dă signalul, că trenul cu „mult iubiţii oaspeţi" e sĕ între în gară. Trenul se opreşte. Toţi es pe peron. Oratorul festiv îşi drege încă odată vocea . . . Ce sĕ vedi însĕ, în loc de jurnalişti trenul erá ticsit cu o turmă de *berbeci* . . . Tablou! Ce sĕ facă acum cu adălmaşul mare, comandat pentru 80 de persoane la restauraţiunea gărei?

Be! Be! rĕspundeau bieţii berbeci închişi prin vagoane . . . Dictum factum et biberunt magnum aldomás".

Nunta din „Bulgaria" în Cârnecia.

(Taifas despre căsătoria civilă.)

Cică-şi bat oamenii joc dă noi, dă Cârnecieni. Poace-fi noi nu sunciem aşa dă învăţaţi ca iei. Să să mai lasă şi iei câta mai pră jos, să nu să ţină nici iei, hă mă, aşa dă filăsofi.

— Dar ciei mă Iliio? Cie ieşci aşa dă năcăjit.

— Dar cum drac, să nu fiu năcăjit, când nieşcie fondrocaşi îşi bat joc dă noi. Audi tu număcia. O fost ieri ici nişce fondrocaşi dă niemţi dă prin Oraviţa, că cică să nie inveţe iei pră noi cum să niă insurăm. Ca cum noi nu am scí cum să niă insurăm?

Nio spun că pră unguriesce ai dic „Bulgaria".*) Io atunci ăi dic: „Nu cie ţinea nici tu mă domnule baş aşa dă invăţat, că şi noi am vădut nuntă ca în Bulgaria — poacie io gângieşci tu, că nu am fost in Ginigreţ să văd nunta din Bulgaria. Iel inciepe a ridie — io inciep a mă mânia, şi era, era să-i trag câte-a prăstă bot. Mam gângit şi io, şcí la cie mam mai gângit, dar laş fi sciers dă pră lumia asta. Mama lui dă fondrocaş.

Între acea să astrinseră mai mulţi în jurul lui Iliia, căutau să-l molcomească, căutau să-i esplice, că nunta nu e ca in „Bulgaria" — fără i numele pre unguresce „polgári" — dar' toate inzădar. Doară nu ia spune lui cineva, că ce e acea, doară nu inzădar a umblat el prin Ginigreţ, să nu scie el ce e nunta din „Bulgaria".

— Mă, dacă vorbiţi mulcie, apoi iţi videa voi cio să mai fac io.

— Cie?

— Mă duc macar şi la Cimişora — că miiă mi tot una.

— Ha, ha, mă că în dungă esci tu. Undie la Cimişóra?

— Undie? la tiligrafu cu nuviala nóstră la Direptatea aia, să li-ă spun, că io măi mult nu sufer, şi să li-e spun odată vierde între ochi, că cu minie nu puceţi voi vorbí numa aşa. Voi când ăi vorbă să vă arătaţi că cie ştiţi, tăceţi ca brósca iarna sub ghiaţă. Au! au! dă ciă nu am fost io căprariu acuma, să fiţi vădut, cia-ş fi făcut io. Aş fi dat cu pişcioalile dacă altă nu ar fi fost. Li-aş fi arătat io la niemţii aia, că acum nu-s iei în Calina, numa în Cârniecia. Numa aşa vă trăbuia! N'aveţi la comandă barem un om dă doamnie ajută.

— Lasă Iliiă, că la iarnă, iar ci'alegem pră cine dă căprariu, sci să mai impusci vr'un cânie turbat, ha! ha!

Hohot general. Mânia lui Iliiă e în gradul superlativ. Tot tremură de ciudă, că vedi intenţiunile sale bune, Cârnecenii le iau în rîs.

— Mă! să sciţi, că io vă fac un drac, dacă nu tăcieţi cu cânele ăla turbat. Dar nu v'am spus dă o sută dă ori, că atunci nu am fost bat — fără numa m'o durut la foalie. I vidia mă Giorgiă, cu gura ta, că dai de dracu. Haida, haida! Io sciu undei ministeriu al mare. Ieste şi preste voi un drac, dacă chinezu tot vĕ ţine parte. Haida, haida. Da sciu io unde-i Pieşta. Sau îmi daţi pacie, sau săl ia prai dă nu vă părĕşce baş la ministeriu al mai mare. Că mie mi tot una.

— Dar dă cie mă Iliio?

— Dă cie? Prêntru mulcie dă toacie! Mulcie sĕ fac la noi şi prin sat, şi prin comandă, dă care nu scie nime, numa săracu Iliiă. Numa daţi voi odată dă dracu, vă spun!

Oamenii caută unii la alţii, ba alţii sĕ şi tem. Iliiă încă face o prostie. Căci multe face omul, când ceva îl roade la inimă, ca pe Iliiă căprăriatul.

— Dapoi când cie duci la Peşta?

— Când? Aia iţi vidiá voi. Numa să să cutedie cineva să facă nuntă ca în „Bulgaria", apoi atunci îndată mă svârliesc la Pieşta şi darêndu pră toţi vă părĕsc la Măria Sa ministeriu. Că io sciu ciei aia, mie nu-miţi spunie voi!

Florinel.

*) Aşa numesc bănăţenii căsătoria civilă (bulgári házoşug).

Literatură, artă şi ştiinţă.

Povesti alese de Andersen au apărut deja în a doua ediţiune şi încă cu portretul autorului. Dnul Carol Müller editorul „Bibliotecei pentru toţi" face următoarea

PREFAŢĂ LA EDIŢIA A DOUA.

Nu sunt şase luni de când a apărut primul volum al „Bibliotecei pentru toţi": Povestile alese *ale lui* Andersen, *şi eată nĕ siliţi sĕ îl tipărim pentru a doua-oară, de oare-ce nu ne mai rĕmân atâtea esemplare câte cereri avem. Din aceasta reiese că întreprinderea a fost bună, că rĕspundeă unei trebuinţe. Eu unul nu pot de cât mulţumí publicului care a încuragiat această întreprindere, făgăduind a căutá din ce în ce sĕ fac mai bine şi mai frumos, pentru ca „Biblioteca pentru toţi" sĕ fie o folositoare podoabă a bibliotecelor româneşti.*

EDITORUL.

Invitare la abonament.

Cu *1 Septembre st. v.* se începe nou abonament lunar, la care invitâm publicul românesc.

Prețul de abonament la diariul »*Dreptatea*« **s'a redus de la 12 la 10 fl. pe an.**

Manținênd ținuta noastră cea vechiă, calmă, solidă și objectivă întru toate, susținênd toate legăturile noastre ca și până acum vom dá în mâna cetitorilor nu numai diariul celor mai proaspete informațiuni, ci și cel mai eftin, cel mai ușor de abonat.

Cât despre timpul apariției, »Dreptatea« apare în fie-care di de lucru la amiadi.

Prețurile de abonament:

Pentru monarchiă :

Abonamentul anual costă	fl. 10·—
„ semestral	„ 5·—
„ treilunar	„ 2·50
„ lunar	„ 0·85

Pentru România și străinătate :

Abonamentul anual costă . . .	Frci 37·—
„ semestral	„ 18·50

Abonații vechi sunt rugați a se provocá la numĕrul sub care au primit până acum foaia, ori sĕ lipească adresa pe cuponul mandatului.

Abonenții noi sunt rugați a scrie adresa corect și legibil.

Abonamentele se fac mai cu înlesnire prin mandate postale. Domnii abonați sunt rugați a însemná pe cuponul mandatului timpul pentru care trimit abonamentul.

Amintim și la acest loc, că diariul nostru se va trimite numai acelor abonați, cari au solvit înainte abonamentul și numai pe acel timp pe care au solvit.

Abonamentele se trimit la adresa administrațiunei diariului „Dreptatea" în Timișoara, (Temesvár, Zápolyagasse,) Nr. 41.

Redacțiunea și Administrațiunea diariului „Dreptatea".

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.